

# L'obra bandística de FRANCISCO ESTEVE PASTOR (1915-1989): un catàleg comentat.

## PRÒLEG

En la primavera de 1915, Paco Esteve naixia un 22 d'abril a Muro enmig una família de gran ambient musical. Fill del mestre Rafael Esteve Nicolau (1871-1942), el ti "Rafelet de Bunyol", qui fou una de les figures rellevants de la creació musical valenciana de finals del segle XIX i principis del XX: organista i mestre de capella a l'església arxiprestal de Santa Maria d'Oliva, director de la Banda d'aquest poble de La Safor, són varis estudiosos els qui li atribueixen la creació de les primeres marxes mores. De menut Paco Esteve s'inicià a la música musical primer amb el flautí, i després amb el saxo i la percussió, els papers que li feien falta a son pare en la Banda d'Oliva. Però fou el piano l'instrument que l'acompanyaria tota la seua vida i marcaria tota la seua creació compositiva. Als dotze anys ja tocava al casino *Regio* o al *Musical* d'Oliva, i fins i tot substituïria en més d'una ocasió son pare al front de l'orgue de Santa Maria. Amenitzava el cine mut a les sales d'Oliva: el *Lírico*, la sala *Olimpia* o el cine *Gascó*. En aquesta època començava ja a escriure música amb obres com ara la cançó *Emma*, el fox-trot *Ferdinand* o la marxa *Triunfador*. En 1930 la família Esteve es traslladava a València on Paco continua els estudis de piano amb el mestre Pérez Corredor, deixeble d'Enric Granados. A més amplia estudis d'harmonia amb el prestigiós compositor de Requena, Pedro Sosa (autor entre d'altres, del pasdoble *Lo cant del valencià*). Prompte entraria en contacte amb el món de les orquestres de ball, de fet l'esclat de la Guerra Civil l'agafà actuant amb l'Orquestra *Aguado* al Balneari *Las Arenas*. En acabar la Guerra, Paco Esteve funda la seua pròpia orquestra *Radio Club*, amb la qual es trasllada a Saragossa tot buscant noves vies d'evolució enmig la situació paupèrrima de la postguerra. Després viatjaria per diferents indrets espanyols amb l'orquestra *Los Transhumantes*. Al 1948 seria contractat com a pianista de l'Orquestra *Copacabana*, una de les més famoses de l'època i en la qual coneixeria a la que es convertiria en la seua dona, *Lia Delby*. Amb ella començaria sis anys de viatges per Portugal, Gibraltar i diferents ciutats espanyoles. En tornar a València reben una oferta per viatjar a l'estranger amb l'orquestra *Los chicos de España*. Així desenvolupen una gira per Istanbul, Beirut, Teheran i Damasc, tot actuant davant personatges tan il·lustres com el Sha de Pèrsia i Fara Diba, o fins i tot del president Abdul Karim Qasim, assassinat poc després en 1963. Després realitzaren altres concerts per Tunísia, Marsella, Finlàndia i Suècia. En 1975, ja a València foren contractats per actuar al cabaret *Los Molinos* on hi va romandre el mestre Esteve fins la seua jubilació en 1980. Així també actuà com a pianista en aquestos anys a diferents sales valencianes com ara el Restaurant *Viveros*, el *Casino Monte Picayo* o l'*Hotel Astoria*. Tota aquesta activitat li atorgà un gran prestigi com a pianista acompanyant, tot actuant en diferents concerts amb artistes com ara *Juanito Valderrama*, *Dolores Abril* i *Antonio Molina*. El mestre Esteve tancava els ulls a València després d'una greu infermetat el dia 18 de gener de 1989.

En 2014 es commemorà doncs el XXVè. Aniversari de la seua desaparició i en 2015 arribem al I Centenari del seu naixement. I tot i que no manquen excuses per parlar del mestre, és més que escaient recordar-lo, estudiar-lo i sobre tot, gaudir de la seua música. En el present treball la meua intenció és parlar de la producció per a banda del mestre, tot comentant cadascun dels títols de la seua producció.

A finals de la dècada dels 90 en el passat segle, la família Esteve va cedir tot l'arxiu del mestre a la Banda Unió Musical de Muro. En el període estiuenc de l'any 99, el meu germà Luis i jo classificarem tot aquest arxiu i elaborarem un llistat de tot el que hi havia. Les obres de Paco Esteve es podrien dividir en dos apartats ben definits: la música escrita per a banda i la música escrita per a orquestra de ball amb diverses organologies i instrumentacions. La

música bandística del mestre Esteve Pastor destaca per una factura d'ofici. Un ofici conreat al llarg dels anys i que es fa palès en els últims anys de la seua vida. Curiosament, la producció per a banda no la comença fins 1969 quan escriu **Hamet Pachá**, amb 54 anys. El primer pasdoble **La Peña El Frare** l'escriuria dos anys més tard, en 1971 i és a partir d'aquest moment on comença tot el període més creatiu del mestre, destinat com dèiem, a la banda de música.

En les partitures del mestre no sempre vàrem trobar la informació que buscàvem: moltes d'elles no portaven títol, d'altres no anaven datades, no sempre hi estava la dedicatòria de l'obra... Amb tot açò, he volgut redactar el catàleg de la música bandística d'Esteve amb diferents comentaris a les obres, comentaris que he pogut trobar escrits o el que he pogut esbrinar tot conversant amb amics d'ell (com Salvador Sanchis) o amb familiars (com ara Elia Gozábez o el mestre José Esteve Pérez).

El catàleg està dividit per gèneres (pasdobles, marxes mores, marxes cristianes, marxes de processó, himnes, altres gèneres) i dins de cadascun d'ells, per títols organitzats en ordre alfabètic.

## CATÀLEG DE COMPOSICIONS PER A BANDA

### PASDOBLES

- **A MI MURO** (Pd., desembre de 1973). El poble de Muro sempre va servir d'inspiració per al mestre. Pasdoble ple de emotives i sensuals melodies, característica identificativa del mestre.
- **A MI PATRIA** (Pd.) Original de son pare Rafael Esteve, arranjat per Paco Esteve.
- **ALBALAT DELS TARONGERS** (Pd., setembre de 1977) Dedicat al poble del títol pertanyent a la comarca d'El Camp de Morvedre.
- **ALCOY EN FIESTAS** (Pd.) Obra inacabada realitzada amb la col·laboració del mestre murer Rafael Alcaraz Ramis. Es conta que fou una proposició dels músics de la Banda Muro, per a que dos dels grans compositors murers escrigueren una obra junts. Mai la van acabar. El títol fa referència al primer disc que va gravar la Banda de Muro en 1977.
- **ALEGRÍA ESPAÑOLA** (Pd.)
- **ANTONIO BURGOS** (Pd., 1980)
- **ANTONIO MOMPEÁN** (Pd., setembre de 1973). Dedicat al qui fou director de la Unión Musical d'Alcoi, Antonio Mompeán Valenzuela.
- **BANDA INSTRUCTIVO MUSICAL** (Pd., agost de 1983) Dedicat a la Banda Instructivo-Musical d'Alfarrasí.
- **BANDA MÚSICA NUEVA DE ALCOY** (Pd.) Dedicat a la Banda de la Societat Musical La Nova d'Alcoi.
- **BATISTE SERRA** (Pd., 1977)
- **BRISAS DE BUÑOL** (Pd.)
- **CAFÉ LICOR Y TARES** (Pd., octubre de 1984) "*A la juventud de la Unión Musical de Muro y a mis veteranos amigos*".
- **CANTOS DE MI TIERRA** (Pd., abril de 1976) Pasdoble escrit amb temes populars de Muro com ara: *El tío Pep*, *L'Aurora*, *Serra de Mariola*, *Himno a la Virgen de los Desamparados*.
- **CAPITÁ FESTER** (Pd., 1978)
- **CAROL, L'ORGULL DELS AGÜELOS** (Pd., 1983) Dedicat a la primera néta del seu amic Salvador Sanchis, trombó de la U.M. de Muro.
- **CIUDAD BENIFAYÓ** (Pd., juliol de 1982) 1er. Premi del Concurs de pasdobles d'aquesta localitat valenciana.

- **CONTRABANDO MONFORTINO** (Pd., juliol de 1982) Dedicat a la Filà del Contrabando de Monfort del Cid (Alacant). Fou guardonat amb el 1er. Premi del Concurs de Pasdobles organitzat per aquesta filà.
- **COVA DELS PILARETS** (Pd., 1976) Porta com a títol una de les coves més conegudes de la Serra de Gaianes als peus del Benicadell.
- **DE VALENCIA A ALMUSAFES** (Pd.)
- **DEFILA LA BANDA** (Pd., agost de 1976) *Himno Marcha*. Dedicada a la Banda Artístico-Musical d'Oliva. Amb la mateixa música i amb lletra de *Salvador SOLER SOLER*, apareix a l'arxiu "**Himno de Oliva**".
- **DESPERTÀ DIANERA** (Pd.)
- **DULCE Y JAVIER** (Pd., octubre de 1983) Dedicat al seu nebot Javier Gozábez Esteve i a la seua dona Dulce, en el dia del seu enllaç matrimonial (La introducció reflexa una variació de la Marxa Nupcial). El trio sembla una isa canària.
- **EDUARDO BORRÁS** (Pd., 1973) Dedicat a qui fou president de la Banda d'Oliva. Amb aquest pasdoble obtingué el 2on. Premi del Xè. Festival de Música Festera d'Alcoi.
- **EL CAPITÁN AMORÓS** (Pd., 1918) Original de Rafael Esteve Nicolau i revisat per Paco Esteve en 1972.
- **EL MORENO** (Pd., 1984) Dedicat al seu germà Manuel.
- **EL PRESIDENT** (Pd. 1988)
- **EL ÚLTIMO CHICO** (Pd., 1915) Original de Rafael Esteve Nicolau i revisat per Paco Esteve en 1972. Curiosament, el pasdoble va dedicat al naixement del propi Paco Esteve..
- **ELS APEGATS** (Pd. 1982) Dedicat a tots els familiars que estaven casats, "apegats". Estrenat en el Concert Inaugural de la Sala d'Assaig de la seu de la Banda.
- **ELS BANDIDOS DE LA SAFOR** (Pd. 1977)
- **ELS VALENCIANS DE L'OLLERIA** (Pd.) Dedicat a la Banda de Música d'aquest poble de la Vall d'Albaida.
- **ES DIFERENTE** (Pd.) Original de Rafael Esteve Nicolau i revisat per Paco Esteve.
- **ESPAÑA LLORA** (Pd.) Original de Rafael Esteve Nicolau i revisat per Paco Esteve en 1972. Segons consta a l'arxiu del mestre, amb aquest pasdoble obtingué un 1er. Premi en el Concurs de Composició de pasdobles celebrat a Vinaròs en 1984.
- **FESTER SENSE MANIES** (Pd.)
- **GALLARDÍA ESPAÑOLA** (Pd.) "*A mi hermana Vicenta*"
- **GENTILEZA VALENCIANA** (Pd.)
- **HOMENAJE** (Pd., 1979). Pasdoble basat en el pasdoble escrit per son pare *El último chico*, dedicat a ell mateix. Amb aquest pasdoble obtenia el 1er. Premi del XVIè. Festival de Música Festera d'Alcoi en 1979.
- **HORCHATERA VALENCIANA** (Pd.)
- **IN MEMORIAM** (Pd., agost de 1980) "*A mis padres y hermanos ausentes*"
- **ISLA PIRATA** (Pd., setembre de 1976) "*Als Pirates de Muro en compliment de la seua promesa a l'ombra de la Penya el Frare*".
- **JOSÉ ALMERÍA** (Pd., 1977) Dedicat a José Almería Molina, qui fou director de la Societat Musical Nova d'Alcoi.
- **JOSÉ GRAS** (Pd., 1988) Dedicat al Capità Cristià de Ibi en 1988. Aquest fou el primer pasdoble que vaig dirigir a la banda de Muro. El dia que el tocarem per primera vegada, Paco Esteve em va demanar si jo el volia dirigir ja que ell ho passava molt mal qual el cridaven com a director.

- **JUAN CHATO DE LORCHA** (Pd., setembre de 1984) Dedicat a Juan Chato i a la Banda de l'Orxa.
- **JUAN RICO** (Pd., abril de 1988) "*A su memoria*". Dedicat al seu cosí alcoià Juan Rico.
- **JUANITO EL PRESIDENT** (Pd.) Dedicat a Juan García Colomer, qui fou president de la U.M. de Muro durant la dècada dels 70 del segle passat.
- **L'AGUILETA** (Pd., agost de 1988) Dedicat al fill del seu amic Juan Jover "L'Àguila" d'Alcoi. Aquest fou l'últim pasdoble que escrigué el mestre.
- **L'ALCOIÀ** (Pd., 1986) Obtingué el 1er. Premi del XXIIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi.
- **LA FONT DEL BALADRE** (Pd., desembre de 1971) "*A mis padres*" Obtingué el 1er. Premi del XIIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi (1976) . L'organització del concurs li comentà a Paco Esteve que el nom era excessivament localista i que seria millor canviar-lo. D'aquesta guisa el rebatejaria amb el nom de "**Brisas de Mariola**"
- **LA PENYA "EL FRARE"** (Pd., febrer de 1971) "*A D. Joaquín Barceló, en reconocimiento por su ingente labor en pro de los ignorados músicos festeros alicantinos*".(València, 10 de febrer de 1971) Tot un símbol per a un poble: un símbol orogràfic i un símbol sonor.
- **LA PLANA DE MURO** (Pd., 1973) "*A mis seis hermanos*" Obtingué el 1er. Premi del Xè. Festival de Música Festera d'Alcoi. El títol del pasdoble fa referència a la partida rural de Muro als peus de la Mariola. Amb el pasdoble *Eduardo Borràs* en 1973 el mestre Esteve guanyà Primer i Segon Premi al Concurs d'Alcoi.
- **LA VELLA D'ALBAIDA** (Pd., novembre de 1976) Dedicat a José Pont i a Román Sendra, així com al Centre Musical Primitiva Albaidense, "El Gamell".
- **LIBERTO BENET** (Pd., 1988 ) Dedicat al prestigiós músic de L'Olleria que fou membre de l'Orquestra Simfònica Nacional d'Espanya. Fou interpretat a l'homenatge que se li va retre al seu poble natal després de la seua mort.
- **LOS PÉREZ** (Pd., 1975) Dedicat als seus tios i nebots.
- **LOS ESTUDIANTES** (Pd., juny de 1978) "*A la Comparsa Estudiantes de Villena*".
- **LOS TRES PEPES Y...** (Pd., novembre de 1984). Dedicat a tres amics de Muro: el seu cosí Pepe Esteve, a Pepet "el de l'Almàssera" i a Pepe "Ninot".
- **MALENA** (Pd.) Dedicat al seus cosins Pérez Navarro, de malnom "Malenes".
- **MARI CARMEN SANCHIS** (Pd.) Dedicat a una festera de la Filà Bandolers d'Oliva.
- **NEGUS** (Pd., 1933) Música original de Rafael Esteve Nicolau i revisada per Paco Esteve en abril de 1972. El títol fa referència a un títol que rebien els reis a Etiòpia i que l'utilitzaren fins 1974. El mestre Esteve visitava aquestes terres amb la seua orquestra de ball.
- **PACO "El Presi"** (Pd., març de 1987) Dedicat a qui fou president de la Banda d'Olleria.
- Pasdoble sense títol (Pd., agost de 1976)
- Pasdoble sense títol. Obra inacabada escrita amb col·laboració al mestre valencià i director de la Banda Militar d'Alcoi, *Rafael Giner Estruch* (1912-1996).
- PASODOBLE nº 3
- **PEPE BUNYOLET** (Pasdoble, 1972) "*A mi primo Pepe Esteve*".
- **PICANYA** (Pd.)
- **SOCIEDAD MUSICAL DE ALBAL** (Pd., agost de 1986) Dedicat a la Banda d'Albal i al seu amic, el també compositor, *Pascual Peris Chirivella*.
- **TAYO** (Pd., 1983) Dedicat al seu cosí Octavio Rico, qui fou president de l'Associació Sant Jordi d'Alcoi. Obtingué el 1er. Premi del XXè. Festival de Música Festera d'Alcoi.
- **UNIÓN MUSICAL DE AGRES** (Pd.) Dedicat a la Banda d'Agres.
- **UNO MÁS** (Pd., febrer de 1983)

- **UNIÓ MUSICAL D'ATZENETA D'ALBAIDA** (Pd., agost de 1982)
- **VISCA LA FESTA** (Pd., febrer de 1983)

#### MARXES MORES

- **AL-MOROIX** (M.M., juliol de 1971) Dedicat a la Unió Musical de Muro en homenatge per haver obtés el 1er. Premi del 3er. Certamen Provincial de Bandes d'Alacant. El nom fa referència a la partida rural murera del mateix nom.
- **ADRIÁN ESPÍ** (Juny, 1984) Dedicada al seu amic i conegut historiador alcoià, Adrián Espí Valdés. Obtingué el 1er. Premi del IVè. Certamen Nacional de Música Festera d'Ontinyent.
- **BENAMER** (M.M., 1974). Dedicada al seu amic Salvador Sanchis i a la seua dona Esmeralda, residents en la pedania murera de Benàmer. Amb aquesta marxa mora obtingué el 1er. Premi del XIè. Festival de Música Festera d'Alcoi.
- **BENIMERINES** (M.M., 1982) Dedicada a la filà del mateix nom d'Alcoi.
- **BUMMA** (M.M., 1982) Dedicada a la Banda Unió Musical de Muro de l'Alcoi, les sigles de la qual formen l'acrònim del títol.
- **BUNYOLS** (M.M., Setembre de 1980) Dedicada als seus familiars que comparteixen el malnom de *Bunyols*.
- **CALIFA I CAPITÀ** (M.M., 1984) Obra guanyadora del Concurs de Composició de Música Festera organitzat per la Comparsa Las huertes del Cafifa d'Elx. Dedicada al Cpità d'aquell any de la comparsa, Francisco Tormo Torres.
- **DEL BATÁ AL MANXEM** (M.M., 1974) Aquesta obra porta com a títol dos dels ullals d'aigua més emblemàtics de Muro: el riu Batà i el partidor d'aigües conegut com Manxem.
- **EL MES ROIG DELS VERDS** (Maig, 1983) Dedicada al seu amic Enrique Rodes i a la filà Verds d'Alcoi.
- **ENTRÀ DE MOROS** (M.M., 1979)
- **ENTRE MOROS VA LA COSA** (M.M., 1980)
- **GARCÍA IBORRA** (M.M., juliol de 1987) Dedicada al músic murer Juan García Iborra, i rebatejada com "*J.G.I.*".
- **HAMET PACHÁ** *Motivos Árabes*. (Desembre, 1962) El nom fa referència a un conegut poeta otomà del segle XV i la partitura seia com una mena d'esbós del que seria una marxa mora. Aquesta seria la partitura de banda original de Paco Esteve més antiga que tenim constància.
- **JOSELE EL DE LA LLANA** (M.M., 1984) Dedicada al seu nebot Josele Rico Esteve, fester de la Filà Llana d'Alcoi. Obtingué el 2on. Premi del XXIè. Festival de Música Festera d'Alcoi)
- **JUANJO** (M.M., juny de 1982) "*Dedicada a mi sobrino Juanjo Rico Esteve*"
- **LUÍS VILLÓ** "*El Xiulante*" (Març, 1983) Dedicat a un familiar de Dénia.
- **MARROCS** (M.M., octubre de 1981) Dedicada a son pare, fundador d'aquesta filà en Muro.
- Marxa Mora sense títol.
- **MOZÁRABES** (M.M., desembre de 1980) Dedicada a la Filà Mossàrabs d'Ontinyent, on aquesta participa al bàndol moro, a diferència d'altres localitats festeres on els Mossàrabs participen del bàndol cristià. Obtingué el 2on. Premi del 1er. Certamen Nacional de Música Festera d'Ontinyent, 1982.
- **MUDÉJARES** (M.M., setembre de 1976) Dedicada a la Filà Mudéjares d'Oliva. Obtingué el 1er. Premi del XIIIè. Festival de Música Festera d'Alcoi.

- **NEGRAS DE PETREL** (M.M., 1982) Dedicada a l'esquadra femenina Negras de la Comparsa Moros Nous de Petrer.
- **PENYA CADELL** (M.M., desembre de 1975) El nom de la marxa fa referència al Benicadell, cim on, segons *El Cantar de Mio Cid*, tingué lloc una batalla del cavaller castellà als peus de la "Penya Cadiella". A una de les partitures autògrafes (hi ha dues versions) apareix una dedicatòria destinada a la Filà Moros Grocs de Xixona.
- **POBLA DEL DUC** (Octubre, 1984) Dedicada a la Banda d'aquest poble. Em conta un músic de La Pobla del Duc que aquesta marxa li va ser encarregada al mestre Esteve el dia de la Diana de Festes de Cocentaina. Li digueren els músics de La Pobla que els agradaria tindre una peça dedicada. Paco Esteve els va dir que si a l'endemà li portaven un basquet de raïm, ell es portaria una marxa mora. Els músics van complir, i el mestre també.
- **TARIKS** (M.M., juny de 1982) Dedicada a la filà del mateix nom de Muro.
- **UNIÓ MUSICAL ALBAIDENSE** (Agost, 1983) Dedicada a aquesta banda d'Albaida. Els músics la van "rebatejar" amb el nom de "**Ja baixa l'Aranya**".

#### MARXES CRISTIANES

- **CAPITÀ CRISTIÀ** (M.C., juny de 1985) Dedicada a la filà Mare de Déu de Muro.
- **GUZMANES** (M.C.) Dedicada a la Filà Gusmans d'Alcoi.
- **JA BAIXA L'ÀGUILA** (M.C., 1975) Dedicada a l'empresari alcoià Juan Jover "l'Àguila". Obtingué el 2on. Premi del XIIè. Festival de Música Festeria d'Alcoi
- **LES TOMASINES** (M.C., 1978) Dedicada a la filà alcoiana del mateix nom.
- **SANT ANTONI** (M.C.)
- **SANT JORDIET** (M.C., maig de 1982)

#### MARXES DE PROCESSÓ

- **PEPE ESTEVE** (Març, 1978) Dedicada en memòria del seu cosí José Esteve Solbes, director de la U.M. de Muro.
- **MANUEL ESTEVE**. Arranjament de l'original escrit per son pare Rafael Esteve.
- **MARXA DE PROCESIÓ**. Arranjament de l'original escrit per son pare Rafael Esteve Nicolau i son tio José Esteve Nicolau.

#### HIMNES

- **DESFILA LA BANDA** (Agost, 1976) Lletra de Salvador Soler Soler. Dedicat a la Banda d'Oliva.
- **HIMNE A MURO** (1973) Lletra i Música del propi autor. Declarat Himne Oficial del seu poble per acord plenari de l'Ajuntament de Muro.
- **MARCIALIDAD**. Himne de la Policia Municipal de València

#### ALTRES GÉNERES

- **AMANECER** (Vals de Concert per a Banda, juny 1988)
- **OLIMPIA** (Vals Boston per a Banda, 1929) Arranjament de l'original escrit per son pare Rafael Esteve Nicolau. El títol fa referència al Teatre Olimpia d'Oliva on el mestre Rafael Esteve tenia una orquestra de ball, i on el propi Paco, tocava el piano en diverses projeccions de cine mut.
- **PEDRITO Y MANOLITO** (Polka per a dues trompetes i banda, octubre 1975) Dedicada a Pedro Martínez i Manolo Cascant, trompetes de la U.M. de Muro.
- **PEQUEÑO ENSAYO** (Suite per a Banda, juliol 1962) Aquesta obra té versió per a orquestra de cambra.

## EPÍLEG

Un dia de fa ja uns quants anys, segut al menjador de ma casa em digué el mestre Amando Blanquer: "*José Rafael, vostè es pren massa seriosament açò de la Música Festera, pense que al cap i a la fi el fester el que vol es xiular la melodia que porta darrere...*". He de confessar que en aquell moment no vaig entendre el mestre, no sabia què volia dir. Com aquell home al que tant estimava i admirava, entre d'altres coses, per la seua tasca en la Música per a la Festa de Moros i Cristians, em feia aquella asseveració? I és clar, el missatge no era equívoc, doncs el temps i la reflexió no sols m'ha fet entendre'l sinó que a més a més ha donat la raó a l'autor de *Marxa del Centenari*. I és que l'experiència és un grau. La Música escrita per a la Festa de Moros i Cristians no està passant pel seu millor moment. Des de fa uns quinze anys, més o menys, l'espectacle musical del carrer ha sofert una més que evident involució. Molts són els factors que hi han intervingut: grups de músics desequilibrats, d'altres poc o mal assajats, repertoris escrits amb més voluntat que tècnica i que no sonen, estereotips repetits fins la sacietat, esnobismes i modes cridaneres... Tot val, la Festa tot ho admet. Tanmateix si volem parlar d'Art, així amb majúscules, hem de referir-nos sols a l'obra d'uns quants compositors que han sabut mantenir un perfecte equilibri entre allò popular i el compromís amb una creació coherent, honesta i gosada. Entre aquests, sens dubte hi trobaríem a Francisco Esteve Pastor Tant de bo algun dia, els seus arxius i partitures estiguen a l'abast de tothom, editats o catalogats i classificats per ser usats i estudiats amb facilitat. La música s'escriu per a ser escoltada, per a poder gaudir-la i no per empresonar-la en armaris tot argumentant absurdes exclusivitats característiques de mires culturals estretes que no veuen més enllà de l'ombra del campanar. Som afortunats de tenir una Festa que ha donat origen a un gènere musical de gran vàlua artística. A tots ens pertoca mimar-lo i protegir-lo.

***José R. Pascual-Vilaplana***  
Bilbao-Cocentaina, maig de 2015